

सामाजिक सुरक्षा प्रदान गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक

प्रस्तावना : नागरिकको सामाजिक सुरक्षाको अधिकारलाई सुनिश्चित गर्दै एकीकृत रूपमा सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरूबाट नागरिकको हित अभिवृद्धि गर्न, औपचारिक तथा अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिकलाई योगदानका आधारमा सामाजिक सुरक्षा प्रदान गर्नको लागि सामाजिक सुरक्षा कोषको स्थापना, सञ्चालन र व्यवस्थापन गरी सामाजिक सुरक्षालाई व्यवस्थित, सुदृढ र प्रभावकारी बनाउने सम्बन्धमा कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ८३ को उपधारा (१) बमोजिम व्यवस्थापिका-संसदको हैसियतमा संविधानसभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भ :** (१) यस ऐनको नाम “सामाजिक सुरक्षा ऐन २०७२” रहेको छ ।
 - (२) दफा ५, ६, ७, ८ र ९ नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको मितिदेखि तोकेको क्षेत्रमा लागू हुनेछन् र अन्य दफाहरू तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछन् ।
२. **परिभाषा :** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-
 - (क) “आधारभूत सामाजिक संरक्षण कार्यक्रम” भन्नाले दफा ३ बमोजिमका आधारभूत सामाजिक संरक्षणका कार्यक्रम सम्भन्नु पर्छ ।
 - (ख) “आश्रित परिवार” भन्नाले श्रमिक वा स्वरोजगारमा रहेको व्यक्तिको एकासगोलमा बस्ने देहायको नाताको कुनै जीवित व्यक्ति सम्भन्नु पर्छ :-
 - (१) पति वा पत्नी,
 - (२) छोरा, बहारी वा छोरी,
 - (३) बाबु, आमा, सासू वा ससुरा,
 - (४) नाति वा नातिनी ।
 - (ग) “कार्यकारी निर्देशक” भन्नाले दफा ५४ बमोजिम नियुक्त कोषको कार्यकारी निर्देशक सम्भन्नु पर्छ ।
 - (घ) “कोष” भन्नाले दफा ३६ बमोजिम स्थापना भएको सामाजिक सुरक्षा कोष सम्भन्नु पर्छ ।
 - (ङ) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्भन्नु पर्छ ।
 - (च) “मन्त्रालय” भन्नाले नेपाल सरकार, श्रम तथा रोजगार मन्त्रालय सम्भन्नु पर्छ ।
 - (छ) “योगदान” भन्नाले सामाजिक सुरक्षा योजना अन्तर्गतको सुविधा प्राप्त गर्न श्रमिक र रोजगारदाताले नियमित रूपमा कोषमा जम्मा गरेको वा गर्नु पर्ने रकमलाई सम्भन्नु पर्छ र

सो शब्दले अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिक तथा स्वरोजगारमा रहेका व्यक्तिले सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी हुनको लागि जम्मा गरेको रकमलाई समेत जनाउँछ ।

- (ज) “योगदानयोग्य आय” भन्नाले श्रमिकले प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रोजगारीबाट दैनिक, साप्ताहिक, पाक्षिक वा मासिक रूपमा प्राप्त गर्ने प्रचलित कानून बमोजिम कर कट्टी गर्नु पूर्वको आधारभूत तलब सम्भन्नु पर्छ ।
- (झ) “राष्ट्रिय निर्देशन समिति” भन्नाले दफा ४९ बमोजिम गठन भएको समिति सम्भन्नु पर्छ ।
- (ञ) “रोजगारदाता” भन्नाले श्रमिकलाई काममा लगाउने व्यक्ति वा प्रतिष्ठान सम्भन्नु पर्छ र सो शब्दले देहायका व्यक्तिलाई समेत जनाउँछ :-
- (१) प्रतिष्ठानको हकमा व्यवस्थापक,
 - (२) कुनै श्रमिकले अर्को श्रमिकलाई काममा लगाएमा काममा लगाउने श्रमिक, र
 - (३) आपूर्ति गरिएको श्रमिकको हकमा श्रमिक आपूर्तिकर्ता ।
- (ट) “रोजगार सुरक्षा कार्यक्रम” भन्नाले बेरोजगार नागरिकका लागि सञ्चालित दफा ९ बमोजिमका कार्यक्रम सम्भन्नु पर्छ ।
- (ठ) “समिति” भन्नाले दफा ३९ बमोजिम गठन भएको कोषको सञ्चालक समिति सम्भन्नु पर्छ ।
- (ड) “सामाजिक सुरक्षा” भन्नाले दफा ३ बमोजिम सञ्चालित आधारभूत सामाजिक संरक्षण कार्यक्रम, दफा ४ बमोजिम सञ्चालित सामाजिक सहयोग कार्यक्रम, दफा ९ बमोजिम सञ्चालित रोजगार सुरक्षा कार्यक्रम र परिच्छेद-३ बमोजिम सञ्चालित योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा योजनालाई सम्भन्नु पर्छ ।
- (ढ) “सामाजिक सहयोग कार्यक्रम” भन्नाले असहाय र अशक्त नागरिकका लागि सञ्चालित दफा ४ बमोजिमका कार्यक्रम सम्भन्नु पर्छ ।
- (ण) “सामाजिक सुरक्षा योजना” भन्नाले कोषले दफा १९ बमोजिम सञ्चालित सामाजिक सुरक्षा योजना सम्भन्नु पर्छ ।
- (त) “सुविधा” भन्नाले परिच्छेद-३ बमोजिम सामाजिक सुरक्षा योजनामा गरेको योगदानका आधारमा दिइने सुविधा वा भुक्तानी सम्भन्नु पर्छ ।
- (थ) “सूचीकृत रोजगारदाता” भन्नाले दफा २९ बमोजिम कोषमा सूचीकृत रोजगारदाता सम्भन्नु पर्छ ।
- (द) “स्थानीय निकाय” भन्नाले गाउँ विकास समिति, नगरपालिका वा जिल्ला विकास समिति सम्भन्नु पर्छ ।
- (ध) “स्वरोजगारमा रहेको व्यक्ति” भन्नाले समितिको सिफारिसमा मन्त्रालयले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको स्वरोजगारमा रहेको व्यक्ति सम्भन्नु पर्छ ।

- (न) “श्रमिक” भन्नाले जुनसुकै नामबाट सम्बोधन गरिएको भए तापनि पारिश्रमिक लिई रोजगारदाताको लागि काम गर्ने व्यक्ति सम्झनु पर्छ र सो शब्दले समितिको सिफारिसमा मन्त्रालयले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको अनौपचारिक क्षेत्रमा काम गर्ने श्रमिकलाई समेत जनाउँछ ।
- (प) “श्रमशक्ति” भन्नाले श्रम बजारमा आर्थिक रूपले सक्रिय रहेको वा हुन सक्ने अठार वर्षदेखि साठी वर्षसम्मको उमेरसमूहको कुनै किसिमको रोजगारमा नरहेको नेपाली नागरिक सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद - २

सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था

३. सामाजिक सुरक्षा प्राप्त हुने : (१) सबै नागरिकलाई सामाजिक सुरक्षा प्राप्त गर्ने हक हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि नेपाल सरकारले देहाय बमोजिमका आधारभूत सामाजिक संरक्षणका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नेछ :-

- (क) आधारभूत स्वास्थ्य सेवा,
 (ख) पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक र माध्यमिक तहको शिक्षा,
 (ग) आवास तथा खाद्य सुरक्षा,
 (घ) संस्कृति संरक्षण सम्बन्धी,
 (ङ) स्वच्छ पिउने पानी, वातावरण संरक्षण र वन तथा वनजन्य उत्पादनको उपयोग,
 (च) आधारभूत उर्जाको उपयोग,
 (छ) आय आर्जनका कार्यक्रम,
 (ज) बीउ विजन संरक्षण तथा कृषि बीमा सम्बन्धी कार्यक्रम,
 (झ) नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेका अन्य कार्यक्रम ।

(३) नेपाल सरकारले पछाडि पारिएको वा सीमान्तकृत वर्गको कुनै खास उमेर समूह, जात, जाति, समुदाय, लिङ्ग वा पछाडि पारिएको क्षेत्रका नागरिकलाई लक्षित गरी उपदफा (२) मा उल्लिखित संरक्षण कार्यक्रमका अतिरिक्त सामाजिक संरक्षण सम्बन्धी अन्य विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

स्पष्टीकरण : यस ऐनको प्रयोजनको लागि “पछाडि पारिएको क्षेत्र” भन्नाले जुम्ला, हुम्ला, मुगु, डोल्पा, बझाङ, बाजुरा, अछाम, जाजरकोट, दैलेख, रुकुम र रोल्पा जिल्लाहरूलाई सम्झनु पर्छ ।

(४) उपदफा (२) र (३) बमोजिमका सामाजिक संरक्षणका कार्यक्रम सञ्चालन हुने क्षेत्र, प्राथमिकता र सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४. सामाजिक सहयोग प्राप्त गर्ने : (१) देहायका नागरिकले नेपाल सरकारले तोके बमोजिमको देहायका सामाजिक सहयोग प्राप्त गर्नेछन् :-

(क) तोकिएको अस्पताल वा स्वास्थ्य चौकी वा स्वास्थ्यकर्मीको प्रत्यक्ष सहयोगमा बढीमा दुई सन्तान जन्माउने महिलाले सुत्केरी पोषण खर्च,

(ख) पतिको मृत्यु भएको वा चालीस वर्ष उमेर पूरा हुँदासम्म विवाह नगरी बसेकी वा सम्बन्ध विच्छेद गरेकी एकल महिलाले एकल महिला सहयोग,

(ग) सत्तरी वर्ष उमेर पूरा भएको जेष्ठ नागरिकले जेष्ठ नागरिक सहयोग,

तर नेपाल सरकारले तोके बमोजिमको पछाडि पारिएको क्षेत्र वा आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक दृष्टिले पिछडिएका जात, जाति वा समुदायका नागरिकको हकमा साठी वर्ष उमेर पुगेको भए तापनि जेष्ठ नागरिक सहयोग उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

(घ) अपाङ्ग तथा अशक्त नागरिकले जिविकोपार्जन सहयोग,

(च) पूर्व कर्मैया, कम्लरी, हलिया, हरवा चरवा, भरिया तथा नेपाल सरकारले तोकेका अन्य आर्थिक सामाजिक रूपमा पछाडि परेका नागरिकले प्रतिपरिवार अतिगरीब परिवार राहत सहयोग,

तर नेपाल सरकारले त्यस्ता नागरिकलाई लक्षित गरी कुनै छुट्टै कार्यक्रम सञ्चालन गरेको भए यस खण्ड बमोजिमको सुविधा प्राप्त हुने छैन ।

(छ) लोपोन्मुख जाति वा समुदायका प्रत्येक नागरिकले जीविकोपार्जन सहयोग,

(ज) देहाय बमोजिमका बालबालिकाले अठार वर्ष उमेर पूरा नहुञ्जेल परिपालन खर्च :-

(१) सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाबाट जीविकोपार्जन गर्न पुग्ने सम्पत्ति नभएका आमाबाबुविहीन बालबालिका भनी प्रमाण सहित सिफारिस भई आएको,

(२) बाबु, आमा र परिवारका अन्य कुनै सदस्य पत्ता नलागेका,

(३) अतिन्यून आय भएको दम्पतीको दुईजना,

स्पष्टीकरण : यस खण्डको प्रयोजनको लागि “अतिन्यून आय भएको दम्पती” भन्नाले नेपाल सरकारले तोकेको निकायबाट गरिब घरपरिवार पहिचान परिचयपत्र प्राप्त गरेको गरिब घरपरिवारको दम्पती सम्भन्तु पर्छ ।

(४) अतिन्यून आय भएको प्रत्येक दलित दम्पतीका दुईजना,

(५) पछाडि पारिएको क्षेत्रमा बसोबास गर्ने जीविकोपार्जन गर्न पुग्ने सम्पत्ति नभएको प्रत्येक परिवारका दुईजना,

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकार वा नेपाल सरकारको स्वामित्व प्राप्त संस्था वा अन्य स्वदेशी वा विदेशी निकायबाट निवृत्तिभरण पाउने नागरिकले यस दफा बमोजिमको सामाजिक सहयोग प्राप्त गर्ने छैन ।

(३) उपदफा (१) को खण्ड (ख), (ग), (घ), (ङ), (च) र (छ) मा उल्लिखित व्यवस्थाले कुनै व्यक्तिले एक भन्दा बढी सामाजिक सहयोग पाउन सक्ने अवस्था रहेमा त्यस्तो व्यक्तिलाई कुनै एउटा सामाजिक सहयोग मात्र प्राप्त हुनेछ ।

५. **सीप विकास तालिम प्रदान गरिने** : (१) कुनै कारणले विद्यालय जान नसकेका वा विद्यालयस्तरको अध्ययन पूरा गर्न नसकेका सोह्र वर्षदेखि चालीस वर्षसम्म उमेर समूहको नागरिकलाई निःशुल्करूपमा सीप विकास तालिम प्रदान गरिनेछ ।

(२) सीप विकास तालिम पूरा गरेका उपदफा (१) बमोजिमका नागरिकलाई प्रशिक्षार्थी कामदारको रूपमा रोजगारीमा प्राथमिकता दिइनेछ ।

(३) सीप विकास तालिम सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

६. **सीप विकास तालिम प्रदायक संस्था** : (१) नेपाल सरकारले सीप विकास तालिम प्रदायक संस्थाका निमित्त तोकिए बमोजिम मानक र स्तर निर्धारण गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निर्धारित मानक र स्तरको आधारमा तालिम प्रदायक संस्थाले सीप विकास तालिम प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

(३) सीप विकास तालिम प्रदायक संस्थाबाट प्रदान गरिने तालिमको प्रमाणीकरण राष्ट्रिय सीप परीक्षण केन्द्रबाट हुनेछ ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनका लागि “राष्ट्रिय सीप परीक्षण केन्द्र” भन्नाले नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको राष्ट्रिय सीप परीक्षण केन्द्र सम्झनु पर्छ ।

(४) राष्ट्रिय सीप परीक्षण केन्द्रबाट सीप प्रमाणीकरण गर्नको लागि कुनै शुल्क बुझाउनु पर्ने छैन ।

७. **स्वरोजगारका लागि प्रोत्साहन** : (१) दफा ५ बमोजिम सीप विकास तालिम प्राप्त गरेको नागरिकले कुनै पेशा व्यवसाय गर्ने भएमा तोकिएका संस्थाबाट तोकिए बमोजिम सहूलियत दरमा ऋण प्राप्त गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम ऋण प्राप्त गर्ने नागरिकलाई आवश्यकता अनुसारको प्राविधिक सहायता नेपाल सरकारले निःशुल्क उपलब्ध गराउनेछ ।

(३) स्वरोजगार प्रोत्साहन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

८. **बेरोजगार परिचयपत्र प्राप्त गर्ने** : (१) अठार वर्ष उमेर पूरा भई साठी वर्ष उमेर नपुगेको र विद्यार्थीको रूपमा औपचारिक वा प्राज्ञिक अध्ययनका लागि शिक्षण संस्थामा भर्ना वा अध्ययनरत नभएको वा कुनै पनि किसिमको रोजगारीमा नरहेको नेपाली नागरिकले रोजगार गर्न चाहेको भए तापनि रोजगारी नपाएको अवस्थामा निजको स्थायी ठेगाना रहेको गाउँ विकास समितिको कार्यालय वा नगरपालिकाको सम्बन्धित वडा कार्यालय समक्ष बेरोजगार परिचयपत्र प्राप्त गर्न तोकिएको विवरण सहित तोकिएको ढाँचामा निवेदन पेश गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको विवरण जाँचबुझ गर्दा बेरोजगारको रूपमा दर्ता हुन सक्ने देखिएमा सम्बन्धित गाउँ विकास समितिको कार्यालय वा नगरपालिकाको वडा कार्यालयले दर्ता गरी सात दिनभित्र त्यस्तो नागरिकलाई बेरोजगार परिचयपत्र प्रदान गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम बेरोजगार परिचयपत्र प्राप्त गरेको व्यक्तिले स्थायी रूपमा बसाइँसराइ गरेमा आफूले प्राप्त गरेको सक्कल परिचयपत्र, बसाइँसराइ गरेको प्रमाण तथा तोकिए बमोजिमको अन्य विवरण समेत संलग्न गरी बसाइँसराइ गरेको सम्बन्धित गाउँ विकास समितिको कार्यालय वा नगरपालिकाको वडा कार्यालयमा उपदफा (१) बमोजिम निवेदन दिन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा सम्बन्धित गाउँ विकास समितिको कार्यालय वा नगरपालिकाको वडा कार्यालयले जाँचबुझ गर्दा बेरोजगारको रूपमा दर्ता हुन सक्ने देखिएमा त्यस्तो व्यक्तिले प्राप्त गरेको बेरोजगार परिचयपत्र रद्द गरी निजलाई नयाँ बेरोजगार परिचयपत्र प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

(५) एकै व्यक्तिले एकभन्दा बढी स्थानबाट बेरोजगार परिचयपत्र लिनका लागि निवेदन दिन र बेरोजगार परिचयपत्र प्राप्त गर्न सक्ने छैन ।

(६) उपदफा (२) वा (४) बमोजिम बेरोजगार परिचयपत्र प्राप्त गरेको नेपाली नागरिकले निजले माग गरेमा उक्त परिचयपत्र प्राप्त गरेको मितिदेखि नेपाल सरकारले तोकेको न्यूनतम पारिश्रमिकको पच्चीस प्रतिशतको दरले हुन आउने रकम बेरोजगारी भत्ता बापत रकम नेपाल सरकारबाट प्राप्त गर्नेछ ।

(७) नेपाल सरकारले उपदफा (६) बमोजिमको बेरोजगारी भत्ता एक आर्थिक वर्षमा बढीमा चार महिनासम्मको लागि प्रदान गर्नेछ ।

(८) यस दफा बमोजिम बेरोजगार भत्ता प्राप्त गर्ने व्यक्ति कुनै प्रकारको रोजगारी वा स्वरोजगारमा संलग्न भएमा बेरोजगार भत्ता प्राप्त गर्ने छैन ।

९. **रोजगार सुरक्षा कार्यक्रम** : (१) दफा ८ बमोजिम बेरोजगार परिचयपत्र प्राप्त गरेको नेपाली नागरिकलाई देहायको कुनै कार्यक्रममा समावेश गरिनेछ :-

- (क) सीप विकास तालिम,
- (ख) लघु व्यवसाय विकास (स्वरोजगार) कार्यक्रम,
- (ग) पूर्वाधार विकास कार्यक्रम अन्तर्गतको श्रममूलक काम,
- (घ) राष्ट्रिय अभियानका रूपमा घोषणा गरिएको कुनै रोजगार विकास कार्यक्रम, र
- (ङ) तोकिए बमोजिमका अन्य कुनै रोजगारमूलक कार्यक्रम ।

(२) मानसिक वा शारीरिक अस्वस्थता वा अपाङ्गताको कारणले कुनै व्यक्ति उपदफा (१) बमोजिमको कार्यक्रममा सहभागी हुन नसक्ने भएमा प्रमाणसहित सोको जानकारी सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाको सम्बन्धित वडा कार्यालयलाई दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको व्यहोरा मनासिव देखिएमा सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाको सम्बन्धित वडा कार्यालयले निजलाई स्वास्थ्य लाभका लागि मनासिव समयावधि दिन सक्नेछ ।

(४) दफा ८ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उपदफा (२) बमोजिम जानकारी नदिई उपदफा (१) बमोजिमको कार्यक्रममा समावेश नहुने व्यक्तिलाई बेरोजगार भत्ता दिइने छैन ।

१०. **सामाजिक सहयोगका कार्यक्रम सञ्चालन सम्बन्धी विशेष व्यवस्था** : दफा ३ बमोजिमको आधारभूत सामाजिक संरक्षणका कार्यक्रमहरु हाल कार्यान्वयन गरि आएका सम्बन्धित निकायबाट र सो दफा बाहेकका

यस परिच्छेद बमोजिमका सामाजिक सहयोगका कार्यक्रम अर्को व्यवस्था नभएसम्म स्थानीय निकायद्वारा सञ्चालन गरिनेछ ।

परिच्छेद - ३

योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा योजना सम्बन्धी व्यवस्था

११. योगदान नगरी सामाजिक सुरक्षा प्राप्त नहुने : यस ऐनमा अन्यथा व्यवस्था भएकोमा बाहेक सामाजिक सुरक्षा योजनामा योगदान नगर्ने कुनै पनि श्रमिकले यस ऐन बमोजिमको सामाजिक सुरक्षा प्राप्त गर्ने छैन ।
१२. योगदान जम्मा गर्नुपर्ने : (१) प्रत्येक सूचीकृत रोजगारदाताले आफूले नियुक्त गरेको वा रोजगार सम्बन्ध कायम भएको प्रत्येक श्रमिकको योगदानयोग्य आयको तोकिए बमोजिमको योगदान र त्यस्तो योगदानमा सूचीकृत रोजगारदाताले तोकिए बमोजिम थपि दिनु पर्ने रकम नियमित रूपमा कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम योगदान जम्मा गर्दा श्रमिकको सूचीकरण भएको दिनदेखि रोजगारीमा कायम रहेको अन्तिम दिनसम्मको गर्नु पर्नेछ ।
- (३) कोषले अन्यथा तोकेकोमा बाहेक योगदान रकम जम्मा गर्दा मासिक रूपमा गर्नु पर्नेछ र पूरा महिनाको योगदान गर्नु नपर्ने अवस्था भएमा दामासाहीका आधारमा गर्नु पर्नेछ ।
- (४) योगदानयोग्य आय भुक्तान गर्नु पर्ने महिना समाप्त भएको पन्ध्र दिनभित्र उपदफा (१) बमोजिमको योगदान कोषमा दाखिला हुने गरी जम्मा गर्नु पर्नेछ ।
- (५) सरकारी कोषबाट पारिश्रमिक तथा सुविधा प्राप्त गर्ने कर्मचारीको योगदानयोग्य आयमा तोकिए बमोजिमको योगदानकट्टी गरी सम्बन्धित कार्यालयले कोषमा जम्मा गरिदिनेछ ।
१३. अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिक तथा स्वरोजगारमा रहेका व्यक्ति सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी हुन सक्ने : (१) अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिक तथा स्वरोजगारमा रहेका व्यक्तिले समितिको सिफारिसमा मन्त्रालयले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोके बमोजिमको योगदान कोषमा जम्मा गरी सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी हुन सक्नेछ ।
- (२) अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिक तथा स्वरोजगारमा रहेको व्यक्तिलाई सामाजिक सुरक्षा योजनामा प्रोत्साहन गर्न त्यस्तो व्यक्तिले सामाजिक सुरक्षा योजनामा गरेको योगदानको आधारमा तोकिए बमोजिमको रकम नेपाल सरकारले कोषमा जम्मा गरिदिनेछ ।
- (३) कोषले अनौपचारिक क्षेत्रको श्रमिक तथा स्वरोजगारमा रहेको व्यक्तिलाई सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी गराउने प्रयोजनको लागि सहकारी संस्था वा संघ, सामुदायिक वा अन्य व्यवसायिक संघ संस्थासँग सहकार्य गर्न सक्नेछ ।
- (४) कोषले अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिक तथा स्वरोजगारमा रहेका व्यक्तिको सामाजिक सुरक्षाको लागि तोकिए बमोजिमका सुरक्षा योजना सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

१४. सामाजिक सुरक्षा योजना छनौट गर्न सक्ने : (१) अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिक तथा स्वरोजगारमा रहेका व्यक्तिले योगदानको आधारमा कुनै एक वा एक भन्दा बढी सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी हुने गरी छनौट गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कोषले अन्यथा व्यवस्था गरेकोमा बाहेक कुनै पनि श्रमिक वा स्वरोजगारमा रहेका व्यक्तिले यस ऐन बमोजिम कोषले सञ्चालन गरेको कुनै सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी हुने र कुनैमा नहुने गरी सामाजिक सुरक्षा योजना छनौट गर्न पाउने छैन ।

१५. योगदानको दर : (१) सूचीकृत रोजगारदाताले आफ्नो तर्फबाट वा श्रमिकको योगदानयोग्य आयबाट गर्नुपर्ने योगदानको दर समितिको सिफारिसमा मन्त्रालयले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोके बमोजिम हुनेछ ।

(२) सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी भएका श्रमिक र स्वरोजगारमा रहेको व्यक्तिको संख्या, मुद्रास्फिति, कोषको आर्थिक अवस्था, सामाजिक सुरक्षा योजनाको संख्याको आधारमा उपदफा (१) बमोजिमको योगदानको दरमा समितिको सिफारिसमा मन्त्रालयले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी थपघट वा हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) वा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रचलित कानूनमा श्रमिकले सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी हुनको लागि गर्नु पर्ने योगदानको दर सम्बन्धमा छुट्टै व्यवस्था भएकोमा सोही कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

१६. योगदान सङ्कलन तथा सुविधा भुक्तानी सम्बन्धी व्यवस्था : यस ऐन बमोजिम कोषमा जम्मा हुने सामाजिक सुरक्षा योजना अन्तर्गतको योगदानको सङ्कलन र सो बापत योगदानकर्तालाई प्राप्त हुने सुविधा भुक्तानी सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१७. तलब नपाएको अवधिको योगदान सम्बन्धी व्यवस्था : (१) कुनै श्रमिकले कुनै कारणले तलब नपाउने अवस्था श्रृजना भई नियमितरूपमा कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने योगदान जम्मा गर्न नसक्ने भएमा त्यस्तो श्रमिकको बढीमा तीन महिनासम्म निजले जम्मा गर्नु पर्ने योगदान सम्बन्धित सूचीकृत रोजगारदाताले कोषमा जम्मा गरिदिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जम्मा गरिदिएको योगदानबापतको रकम सूचीकृत रोजगारदाताले सम्बन्धित श्रमिकले पाउने तलब, भत्ता वा अन्य सुविधाबाट तोकिए बमोजिम कट्टा गरी लिन सक्नेछ ।

१८. योगदान रकम असुली : (१) सूचीकृत रोजगारदाताले दफा १२ मा उल्लिखित अवधिभित्र योगदान बापतको रकम कोषमा जम्मा नगरेमा योगदान रकमको दश प्रतिशत व्याजसहित योगदान रकम सम्बन्धित रोजगारदाताबाट कोषले असूल उपर गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै सूचीकृत रोजगारदाताले दफा १२ मा उल्लिखित अवधिभित्र कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने योगदान काबुवाहिरको परिस्थिति सृजना भई जम्मा गर्न नसकेको कारण र आधार खोली त्यस्तो योगदानको रकम दाखिला गर्न निवेदन दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको निवेदनमा उल्लिखित आधार र कारण मनासिब देखिएमा कोषले सूचीकृत रोजगारदातालाई लाग्ने व्याज रकममा आंशिक वा पूरै छुट दिई योगदान रकम कोषमा दाखिला गर्न अनुमति दिन सक्नेछ ।

(४) यस ऐन बमोजिम योगदान रकम नबुझाउने सूचीकृत रोजगारदातालाई त्यस्तो योगदान रकम नबुझाएसम्म देहायको कुनै वा सबै कारवाही गर्न कार्यकारी निर्देशकले सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउन सक्नेछ :-

- (क) बैङ्क तथा वित्तीय संस्थामा रहेको खाता रोक्का राख्न,
- (ख) सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाको चल अचल सम्पत्ति रोक्का राख्न,
- (ग) प्रचलित कानून बमोजिम पाउने छुट सहूलियत निलम्बन गर्न वा रोक्का राख्न,
- (घ) सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाको नाममा रहेको अनुमतिपत्र वा इजाजतपत्र निलम्बन गर्न,
- (ङ) सम्बन्धित व्यक्तिको राहदानी रोक्का राख्न ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम लेखी आएमा सम्बन्धित निकायले लेखी आए बमोजिम गरी कोषलाई योगदान रकम असुली सम्बन्धी कार्यमा आवश्यक सहयोग गर्नु पर्नेछ ।

१९. **सामाजिक सुरक्षा योजना सञ्चालन गर्ने** : (१) कोषले यस ऐनको अधीनमा रही देहायका सामाजिक सुरक्षा योजनाहरू सञ्चालन गर्नेछ :-

- (क) बेरोजगारी सुरक्षा योजना,
- (ख) मातृत्व संरक्षण योजना,
- (ग) औषधि उपचार तथा स्वास्थ्य सुविधा योजना,
- (घ) दुर्घटना सुरक्षा योजना,
- (ङ) वृद्धावस्था सुरक्षा योजना,
- (च) आश्रित परिवार सुविधा योजना,
- (छ) अशक्तता सुरक्षा योजना,
- (ज) कोषले तोकेको अन्य सामाजिक सुरक्षा योजना ।

(२) कोषले नेपाल सरकारले तोकेको प्राथमिकताको आधारमा सामाजिक सुरक्षा योजना सञ्चालन गर्नेछ ।

(३) कोषले उपदफा (१) बमोजिमका सामाजिक सुरक्षा योजना चरणबद्ध रूपमा सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

२०. **फरक फरक सामाजिक सुरक्षा योजना सञ्चालन गर्न सक्ने** : (१) कोषले सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी श्रमिकको आवश्यकताका आधारमा फरक फरक प्रकृतिको सामाजिक सुरक्षा योजना सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि एकै प्रकृतिका वा समान योगदानकर्तालाई फरक फरक लाभ हुने गरी कुनै सुरक्षा योजना सञ्चालन गरिने छैन ।

२१. **छुट्टाछुट्टै खाता राख्नु पर्ने** : (१) प्रत्येक सामाजिक सुरक्षा योजनाको निमित्त छुट्टाछुट्टै खाता रहनेछ ।
 (२) कुनै एक सुरक्षा योजनाको खातामा रहेको रकम अर्को सुरक्षा योजनाको लागि प्रयोग गर्न सकिने छैन ।
 (३) उपदफा (१) बमोजिमको खातामा जम्मा गरिने रकम, गरिने खर्च, खाता सञ्चालन तथा अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
२२. **सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी भएको मानिने** : (१) सामाजिक सुरक्षा योजनामा योगदान गरेको श्रमिक वा स्वरोजगारमा रहेको व्यक्ति कोषमा सूचीकरण भएको दिनदेखि निज कोषले सञ्चालन गर्ने सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी भएको मानिनेछ ।
 (२) उपदफा (१) बमोजिम सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी भएको श्रमिक वा स्वरोजगारमा रहेको व्यक्ति तथा तोकिएको आधारमा निजको आश्रित परिवारले सामाजिक सुरक्षा योजना बमोजिमको सुविधा प्राप्त गर्नेछ ।
२३. **सुविधा भुक्तानी दिने** : (१) कोषले सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी भएको श्रमिक वा स्वरोजगारमा रहेको व्यक्तिलाई सम्बन्धित सुरक्षा योजनामा तोकिए बमोजिमको सुविधाको भुक्तानी गर्नेछ ।
 (२) उपदफा (१) बमोजिमको सुविधा प्राप्त गर्नु अगावै सुरक्षा योजनामा सहभागी भएको कुनै श्रमिक वा स्वरोजगारमा रहेको व्यक्तिको मृत्यु भएमा वा प्रचलित कानूनमा तोकिएको अवधिसम्म पनि जीवित रहेको यकिन नभएमा निजले पाउने सुविधा निजले कसैलाई इच्छाएको भए त्यस्तो इच्छाएको व्यक्तिलाई र निजले कसैलाई पनि इच्छाएको नभएमा निजको आश्रित परिवारलाई त्यस्तो सुविधा भुक्तानी गर्नु पर्नेछ ।
 (३) उपदफा (१) वा (२) बमोजिम सुविधा भुक्तान गर्दा कोषमार्फत वा योगदान सङ्कलन गरेको संस्था वा निकायमार्फत वा निजले सेवा सुविधा प्राप्त गरेको संस्थामार्फत वा समितिले तोकेको अन्य उपयुक्त माध्यमबाट श्रमिक वा स्वरोजगारमा रहेको व्यक्ति वा निजको आश्रित परिवारले भुक्तानी पाउने गरी गर्नु पर्नेछ ।
२४. **सुविधाको निलम्बन तथा समाप्ति** : यस परिच्छेद बमोजिम श्रमिक वा स्वरोजगारमा रहेको व्यक्तिले पाउने सुविधाको निलम्बन तथा समाप्ति तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
२५. **असूल उपर गरिने** : (१) सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी नभएको व्यक्तिले यस ऐन बमोजिम सुविधा प्राप्त गरेको वा यस ऐन बमोजिम पाउनु पर्ने सुविधा भन्दा बढी सुविधा कसैले प्राप्त गरेको व्यहोरा कुनै किसिमबाट जानकारी हुन आएमा त्यस्तो व्यक्तिबाट सो रकम कोषले तोकिए बमोजिम असूल उपर गर्नेछ ।
 (२) उपदफा (१) बमोजिम असूल भएको रकम कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।
२६. **कोषले आदेश दिन सक्ने** : (१) कुनै रोजगारदाता यस ऐन बमोजिम तोकिएको अवधिभित्र कोषमा सूचीकरण नभएमा वा रोजगारदाताले नियुक्त गरेको वा निजसँग रोजगार सम्बन्ध कायम भएको श्रमिकलाई कोषमा सूचीकरण नगरेमा कोषले त्यस्तो रोजगारदातालाई देहाय बमोजिम आदेश दिन सक्नेछ :-

- (क) तत्काल कोषमा सूचीकरण हुन र आफुले नियुक्त गरेको वा रोजगार सम्बन्ध कायम गरेको श्रमिकलाई कोषमा सूचीकरण गराउन,
- (ख) त्यस्तो रोजगारदाता र श्रमिकबीच रोजगार सम्बन्ध कायम भएको मितिदेखिको यस ऐन बमोजिम जम्मा गर्नु पर्ने योगदान र दफा १८ बमोजिम लाग्ने व्याज समेत कोषमा दाखिल गर्न, वा
- (ग) रोजगारदाता र श्रमिकबीच रोजगार सम्बन्ध समाप्त भइसकेको अवस्था देखिएमा रोजगार सम्बन्ध कायम रहेको अवधिको श्रमिकले यस ऐन बमोजिम पाउनु पर्ने सुविधा बराबरको रकम तोकिएको अवधिभित्र सम्बन्धित श्रमिकलाई उपलब्ध गराउन ।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिम रोजगारदाताले सामाजिक सुरक्षाबापतको रकम श्रमिकलाई उपलब्ध नगराएमा कोषले त्यस्तो रकम असुल उपर गरी सम्बन्धित श्रमिकलाई प्रदान गर्नेछ ।

२७. सामाजिक सुरक्षा योजना सम्बन्धी अन्य व्यवस्था : (१) यस परिच्छेदमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नियमित प्रकृतिको आय आर्जनमा संलग्न नरहेको तोकिएको श्रमशक्तिलाई सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी गराउने प्रयोजनको लागि नेपाल सरकारले तोकिए बमोजिमको योगदान त्यस्तो श्रमशक्तिको नाममा कोषमा जम्मा गरिदिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नेपाल सरकारले जम्मा गरेको योगदानको आधारमा त्यस्तो श्रमशक्ति तोकिएको सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी हुनेछ ।

२८. आर्थिक सहयोग प्रदान गर्ने : कोषमा योगदान गर्ने श्रमिक वा स्वरोजगारमा रहेको व्यक्ति विपद्मा परी तत्काल राहतको आवश्यकता परेमा कोषले तोके बमोजिमको एकमुष्ट आर्थिक सहयोग त्यस्तो श्रमिक वा स्वरोजगारमा रहेको व्यक्तिलाई यथाशिघ्र उपलब्ध गराउनेछ ।

परिच्छेद - ४

कोषमा सूचीकरण सम्बन्धी व्यवस्था

२९. सूचीकृत हुन सूचना प्रकाशित गर्ने : (१) मन्त्रालयले समितिको सिफारिसमा नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकिएको क्षेत्र तथा प्रकृतिका उद्योग, सेवा, व्यवसाय वा कारोबार सञ्चालन गर्ने रोजगारदातालाई दफा ३० बमोजिमको अवधिभित्र कोषमा सूचीकृत हुन सूचना प्रकाशित गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रकाशित सूचनामा तोकिएको अवधिभित्र रोजगारदाताले कोषमा सूचीकृत हुन तोकिएको विवरण सहित तोकिएको ढाँचामा कोषको कार्यालयमा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम तोकिएको विवरण सहित निवेदन प्राप्त भएमा कोषले सम्बन्धित रोजगारदातालाई सूचीकृत गरी तोकिए बमोजिमको ढाँचामा सूचीकरण नम्बर त्यस्तो रोजगारदातालाई दिनेछ ।

३०. श्रमिकको सूचीकरण गराउनु पर्ने : (१) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत कायम रहेको यस ऐन बमोजिम सूचीकृत हुनुपर्ने रोजगारदाताले यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले छ महिनाभित्र र यो ऐन प्रारम्भ भए पछि

सूचीकृत रोजगारदाताले आफूले नियुक्त गरेको वा रोजगार सम्बन्ध कायम गरेको व्यक्तिलाई यस्तो सम्बन्ध कायम भएको मितिले तीन महिनाभित्र कोषमा सूचीकरण गराई सक्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) को अवधिभित्र कुनै रोजगारदाताले कोषमा कुनै श्रमिकको सूचीकरण नगरेमा सम्बन्धित श्रमिकले कोषमा निवेदन दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम निवेदन परी वा अन्य कुनै व्यहोराले यो ऐन लागू हुने कुनै रोजगारदाता आफैले नियुक्त गरेको वा रोजगार सम्बन्ध कायम गरेको श्रमिकलाई उपदफा (१) बमोजिम कोषमा सूचीकरण गरेको नदेखिएमा कोषले अवधि तोकी त्यस्तो रोजगारदाता तथा श्रमिकको सूचीकरण गराउन सम्बन्धित रोजगारदातालाई आदेश दिन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम कोषले दिएको आदेश पालना गर्नु सम्बन्धित रोजगारदाताको कर्तव्य हुनेछ ।

(५) अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिक तथा स्वरोजगार रहेका व्यक्तिको सूचीकरण सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(६) यस दफा बमोजिम सूचीकरण भएको श्रमिक वा स्वरोजगारमा रहेको व्यक्तिलाई कोषले दफा ५४ बमोजिम सामाजिक सुरक्षा नम्बर दिनेछ ।

३१. **सरकारी सेवाका कर्मचारीको सूचीकरण सम्बन्धी व्यवस्था** : सरकारी कोषबाट पारिश्रमिक तथा सुविधा पाउने सरकारी सेवाका कर्मचारी तथा पदाधिकारीहरूको सूचीकरण सम्बन्धी व्यवस्था नेपाल सरकारले तोके बमोजिम हुनेछ ।

३२. **सूचीकृत भएको मानिने** : (१) यस परिच्छेद बमोजिम रोजगारदाताले सूचीकरण नम्बर प्राप्त गरेपछि र श्रमिक वा स्वरोजगारमा रहेको व्यक्तिले सामाजिक सुरक्षा नम्बर प्राप्त गरेपछि त्यस्तो रोजगारदाता, श्रमिक वा स्वरोजगारमा रहेको व्यक्ति कोषमा सूचीकृत भएको मानिनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत प्रचलित कानून बमोजिम सामाजिक सुरक्षा कोषमा रकम जम्मा गर्ने श्रमिक तथा सरकारी कोषबाट पारिश्रमिक तथा सुविधा प्राप्त गर्ने कर्मचारी तथा पदाधिकारी उक्त कोषमा रकम जम्मा भएको मितिदेखि कोषमा सूचीकृत भएको मानिनेछ ।

३३. **सूचीकरण सम्बन्धी अभिलेख** : (१) यस परिच्छेद बमोजिम कोषमा सूचीकृत हुने व्यक्तिहरूको सूचीकरण सम्बन्धी अभिलेख एकीकृत कम्प्यूटर प्रणालीमा आधारित हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अभिलेखमा रहेको व्यक्तिको वैयक्तिक तथा जैविक सूचनाको उपयोग कोषको प्रयोजनमा बाहेक अन्यत्र गरिने छैन ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रचलित कानून बमोजिम अनुसन्धान वा न्यायिक कारवाहीमा सहयोग पुऱ्याउने प्रयोजनको लागि अख्तियार प्राप्त अधिकारीबाट माग भएमा त्यस्तो अभिलेखमा रहेको सूचना उपलब्ध गराउन बाधा पुगेको मानिने छैन ।

३४. रोजगारीमा नरहेमा जानकारी दिनु पर्ने : सूचीकृत रोजगारदाता आफूले नियुक्त गरेको वा रोजगार सम्बन्ध कायम गरेको कुनै श्रमिक कुनै कारणले आफ्नो रोजगारीमा नरहेमा सोको जानकारी एक महिनाभित्र कोषलाई तोकिए बमोजिम गराउनु पर्नेछ ।
३५. रोजगारदाता सूचिकरण नम्बर कायम नरहने : (१) प्रचलित कानून बमोजिम संस्थापना भएको सूचीकृत रोजगारदाताको विघटन भएमा वा लिक्वीडेशनमा गएमा वा प्रचलित कानून बमोजिम दामासाहीमा परेमा त्यस्तो रोजगारदाताले दफा २९ बमोजिम प्राप्त गरेको सूचिकरण नम्बर कायम रहने छैन ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम सूचिकरण नम्बर कायम नरहेको रोजगारदाताको दायित्व भुक्तानी सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ५

कोषको स्थापना तथा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था

३६. कोषको स्थापना : (१) सामाजिक सुरक्षाको सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्न सामाजिक सुरक्षा कोषको स्थापना गरिएकोछ । यो कोष आवर्ती कोष (रिभल्विङ फण्ड) को रूपमा रहनेछ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहाय बमोजिमको रकम रहनेछ :-
- (क) सामाजिक सुरक्षा योजनाको प्रयोजनको लागि श्रमिक, स्वरोजगारमा रहेका व्यक्ति र रोजगारदाताबाट प्राप्त रकम,
 - (ख) श्रम सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम प्रत्येक महिना श्रमिकको आधारभूत पारिश्रमिकबाट दश प्रतिशत रकम तथा रोजगारदाताबाट सञ्चय कोषबापत थप गरिदिएको रकम,
 - (ग) श्रम सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम रोजगारदाताले उपदान, निवृत्तिभरण र अन्य सुविधा बापत श्रमिकलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने रकम,
 - (घ) बोनस सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम राष्ट्रियस्तरको कल्याणकारी कोषमा जम्मा भएको र जम्मा हुन आउने रकम,
 - (ङ) सामाजिक सुरक्षा करबापत हालसम्म सङ्कलित र भविष्यमा सङ्कलन हुने रकम,
 - (च) नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदान,
 - (छ) कुनै पनि प्रकारको आय नभएको श्रमशक्तिको लागि सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी गराउनका लागि नेपाल सरकारबाट न्यूनतम योगदानबापत एकमुष्ट प्राप्त हुने रकम ।
 - (ज) विदेशी सरकार, अन्तरराष्ट्रिय संघसंस्थाबाट प्राप्त अनुदान, सहयोग वा ऋण रकम,
 - (झ) कोषको रकम लगानीबाट प्राप्त हुने व्याज तथा मुनाफाको रकम,
 - (ञ) नेपाल सरकारबाट ऋण स्वरूप प्राप्त हुने रकम, र

(ट) अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(३) उपदफा (२) को खण्ड (घ) र (ङ) बमोजिम कोषमा प्राप्त रकम सम्बन्धित श्रमिकलाई प्रदान गर्न मात्र उपयोग गरिनेछ ।

(४) उपदफा (२) को खण्ड (ज) बमोजिम रकम प्राप्त गर्नुअघि कोषले नेपाल सरकारको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (२) बमोजिम कोषमा प्राप्त हुने रकम यस ऐनको अधीनमा रही प्रचलित बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी कानून बमोजिम वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतप्राप्त “क” वर्गको बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा खाता खोली जम्मा गरिनेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम कोषको खाता सञ्चालन कार्यकारी निर्देशक र लेखा प्रमुखको संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ ।

३७. **कोष स्वशासित र सङ्गठित संस्था हुने** : (१) कोष अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला एक स्वशासित र सङ्गठित संस्था हुनेछ ।

(२) आफ्नो काम कारवाहीको निमित्त कोषको छुट्टै छाप हुनेछ ।

(३) कोषले व्यक्तिसरह चलअचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न, राख्न, बेचबिखन गर्न र यस्तै अन्य किसिमले व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(४) कोषले आफ्नो नामबाट मुद्दा दायर गर्न र कोषउपर पनि सोही नाममा मुद्दा दायर हुन सक्नेछ ।

(५) कोषले व्यक्ति सरह करार गर्न र करार बमोजिमको अधिकार प्रयोग गर्न तथा दायित्व निर्वाह गर्न सक्नेछ ।

३८. **कोषको कार्यालय** : कोषको केन्द्रीय कार्यालय काठमाडौं उपत्यकामा रहनेछ र कोषले आवश्यकता अनुसार नेपालभित्र जुनसुकै ठाउँमा आफ्नो शाखा कार्यालय खोल्न सक्नेछ ।

३९. **समिति** : (१) कोषको तर्फबाट सम्पादन गर्नु पर्ने काम कारवाहीको सञ्चालन, रेखदेख र व्यवस्थापनको लागि देहाय बमोजिमको एक सञ्चालक समिति गठन हुनेछ :-

(क)	सचिव, श्रम तथा रोजगार मन्त्रालय	-अध्यक्ष
(ख)	डेप्युटी गभर्नर, नेपाल राष्ट्र बैङ्क (नियमन विभाग हेर्ने)	-सदस्य
(ग)	सहसचिव, अर्थ मन्त्रालय (बजेट तथा कार्यक्रम हेर्ने)	-सदस्य
(घ)	सहसचिव, कानून न्याय, संविधान सभा तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय	-सदस्य
(ङ)	सहसचिव, राष्ट्रिय योजना आयोग (सामाजिक क्षेत्र हेर्ने)	-सदस्य
(च)	सहसचिव, सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्रालय	-सदस्य
(छ)	कार्यकारी निर्देशक, बीमा समिति	-सदस्य
(ज)	आधिकारिक ट्रेड यूनियन महासंघहरूमध्येबाट नेपाल सरकारले तोकेको तीनजना प्रतिनिधि	-सदस्य

(भ्र) रोजगारदाताका प्रतिनिधिमूलक संस्थाहरूमध्येबाट नेपाल सरकारले तोकेको
तीनजना प्रतिनिधि -सदस्य

(ज) कार्यकारी निर्देशक -सदस्य सचिव

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ज) र (भ्र) बमोजिमका सदस्यहरूको कार्यकाल चार वर्षको हुनेछ ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उपदफा (१) को खण्ड (ज) वा (भ्र) बमोजिमको सदस्यको कार्यसम्पादन सन्तोषजनक नभएमा नेपाल सरकारले निजलाई पदबाट हटाउन सक्नेछ । त्यसरी हटाउनु पूर्व निजलाई सुनुवाइको मौका दिनु पर्नेछ ।

(४) कुनै कारणले समितिको सदस्यको पद रिक्त भएमा त्यस्तो पद जुन प्रक्रियाबाट पूर्ति भएको हो सोही प्रक्रियाबाट बाँकी अवधिको लागि पूर्ति गरिनेछ ।

४०. **समितिको बैठक र निर्णय** : (१) समितिको बैठक कम्तीमा छ महिनाको एकपटक बस्नेछ र आवश्यकता अनुसार जतिसुकै पटक पनि बस्न सक्नेछ ।

(२) समितिको बैठक अध्यक्षले तोकेको मिति, स्थान र समयमा बस्नेछ ।

(३) समितिको सदस्य-सचिवले समितिको बैठक बस्नुभन्दा कम्तीमा चौबीस घण्टाअगाडि बैठकमा छलफल हुने विषय संलग्न गरी बैठक बस्ने मिति, समय र स्थानको जानकारी समितिका सदस्यहरूलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विशेष कारण परी समितिको बैठक बोलाउन अत्यावश्यक भएमा सो भन्दा कम अवधिको सूचना दिई बैठक बोलाउन सकिनेछ ।

(५) पचास प्रतिशत भन्दा बढी समितिका सदस्यहरू उपस्थित भएमा बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(६) समितिको बैठकको अध्यक्षता समितिको अध्यक्षले र निजको अनुपस्थितिमा समितिका सदस्यहरूले आफूहरू मध्येबाट छानेको सदस्यले गर्नेछ ।

(७) समितिको बैठकको बहुमतको निर्णय समितिको निर्णय मानिनेछ । मत बराबर भएमा बैठकमा अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनेछ ।

तर कोषमा रोजगारदाताको तर्फबाट बीस प्रतिशत र श्रमिकको तर्फबाट एघार प्रतिशतभन्दा बढी हुने गरी योगदानयोग्य आयको योगदान दर निर्धारण गर्नुपर्ने भएमा सो निर्णय पहिलो पटकको लागि दफा ३९ को उपदफा (१) को खण्ड (ज) र (भ्र) बमोजिमका सदस्यहरू उपस्थित भएको बैठकको निर्णयबाट गर्नु पर्नेछ ।

(८) समितिले आवश्यकता अनुसार कुनै विज्ञ वा विशेषज्ञलाई समितिको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ । समितिको बैठकमा आमन्त्रित व्यक्तिलाई मतदानको अधिकार हुने छैन ।

(९) समितिको बैठकको निर्णय सदस्य-सचिवले प्रमाणित गर्नेछ ।

(१०) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४१. **समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार** : (१) यस ऐनमा अन्यत्र उल्लिखित काम, कर्तव्य र अधिकारको अतिरिक्त समितिको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) सामाजिक सुरक्षा योजना सम्बन्धी नीति तर्जुमा गरी राष्ट्रिय निर्देशन समिति समक्ष पेश गर्ने,
- (ख) सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी विषयमा राष्ट्रिय निर्देशन समितिलाई सुभाष दिने,
- (ग) सामाजिक सुरक्षा योजना, बजेट र कार्यक्रम स्वीकृत गरी कोषको सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्ने,
- (घ) लगानी सम्बन्धी नीति तर्जुमा गरी स्वीकृतको लागि नेपाल सरकार समक्ष पेश गर्ने,
- (ङ) विभिन्न सामाजिक सुरक्षा योजनाको समुचित रूपमा सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्न आवश्यक रकमको व्यवस्था गर्ने,
- (च) कार्यकारी निर्देशकबाट सम्पादन हुने काम कारवाहीको समन्वय तथा अनुगमन गर्ने,
- (छ) कोषमा सूचकृत श्रमिक, स्वरोजगारमा रहेको व्यक्ति, सरकारी कोषबाट पारिश्रमिक तथा सुविधा प्राप्त गर्ने कर्मचारी वा पदाधिकारी लगायतका सबै व्यक्तिको व्यक्तिगत विवरणको अभिलेख अद्यावधिक गरी राख्ने,
- (ज) कोषको नियमित रूपमा लेखा परीक्षण तथा कोषको समग्र आर्थिक तथा वित्तीय अवस्थाको मूल्याङ्कन गर्ने वा गराउने,
- (झ) सामाजिक सुरक्षा योजना सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक कार्य गर्ने,
- (ञ) बेरोजगारी सुविधा पाउने श्रमशक्तिलाई शिघ्र रोजगारी उपलब्ध गराउने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- (ट) घरेलु श्रम बजारमा रोजगारीका थप क्षेत्र पहिचान गरी श्रम शक्तिलाई व्यापक रूपमा रोजगारीमा संलग्न गराउने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- (ठ) राष्ट्रिय निर्देशन समितिले समय समयमा दिएको निर्देशनको पालना गर्ने,
- (ड) तोकिए बमोजिमका अन्य कार्य गर्ने ।

(२) समितिले आफूलाई प्राप्त अधिकारमध्ये केही अधिकार समितिको अध्यक्ष, सदस्य, दफा ५८ बमोजिमको सामाजिक सुरक्षा व्यवस्थापन समिति, दफा ४९ बमोजिम गठित उपसमिति वा कार्यकारी निर्देशक वा कोषको कुनै अधिकृत कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

४२. **कोषको रकम लगानी** : (१) नेपाल सरकारबाट स्वीकृत लगानी सम्बन्धी कार्यविधिको अधीनमा रही समितिले कोषको मौज्जात र सम्पत्तिको परिचालन देहाय बमोजिम कुनै वा सबै क्षेत्रमा गर्न सक्नेछ :-

- (क) नेपाल सरकारको ऋणपत्रमा लगानी गर्ने र त्यस्तो ऋणपत्र खरिद वा बिक्री गर्ने,
- (ख) प्रचलित बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी कानून बमोजिम वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतप्राप्त “क” वर्गको बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको मुद्दती खाता वा दीर्घकालीन प्रकृतिका निक्षेप योजनाहरुमा लगानी गर्ने,
- (ग) कोषले तोकेको शर्तमा कुनै उद्योग वा सङ्गठित संस्थालाई ऋण लगानी गर्ने,
- (घ) बैङ्क, वित्तीय संस्था तथा अन्य सीमित दायित्व भएको कम्पनीमा शेयर लगानी गर्ने,

- (इ) समितिले उपयुक्त ठहऱ्याएको क्षेत्रमा प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाहरूसँग मिलाई सह-वित्तीयकरणको आधारमा धितो विभाजन (पारिपासु) गर्ने गरी आपसमा भएको सम्झौता अनुसार संयुक्त रूपमा कर्जा दिने,
- (च) समितिले उपयुक्त ठहऱ्याएको प्रचलित कानून बमोजिम संस्थापित कम्पनी वा सङ्गठित संस्थाले जारी गरेको डिबेञ्चरमा लगानी गर्ने,
- (छ) स्वीकृतिप्राप्त म्युच्युअल फण्डमा लगानी गर्ने,
- (ज) उपयुक्त स्थानको पहिचान गरी व्यावसायिक प्रयोजनको भवन निर्माण गरी बहालमा दिने,
- (झ) प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको जमानतमा शर्त र ब्याज तोकी प्रचलित कानून बमोजिम संस्थापित कम्पनी वा सङ्गठित संस्थालाई ऋण दिने,
- (ञ) समितिले उपयुक्त ठहऱ्याएको क्षेत्रमा पर्याप्त धितो वा जमानी लिई लगानी गर्ने,
- (ट) कोषको ऋण असूलीमा कुनै जायजेथा कोषलाई प्राप्त भएमा सो जायजेथाको उपयोग गर्न कोष आफैँ वा अन्य संस्थासँगको सहकार्यमा सो जायजेथाको व्यवस्थापन गर्ने,
- (ठ) सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी भएका श्रमिक, स्वरोजगारमा रहेका व्यक्ति वा सरकारी कोषबाट पारिश्रमिक वा सुविधा प्राप्त गर्ने कर्मचारी वा पदाधिकारीलाई ऋण दिने,
- (ड) सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी भएका श्रमिक, स्वरोजगारमा रहेका व्यक्ति वा सरकारी कोषबाट पारिश्रमिक वा सुविधा प्राप्त गर्ने कर्मचारी वा पदाधिकारीको लागि आवास योजना सञ्चालन गर्ने,
- (ढ) कोषको रकम लगानी सम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने ।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (घ) बमोजिम शेयरमा लगानी गर्दा सो बैङ्क वा वित्तीय संस्थाको निष्काशित पूँजीको पन्ध्र प्रतिशतले नबढ्ने गरी र खण्ड (च) बमोजिम डिबेञ्चरमा लगानी गर्दा त्यस्तो कम्पनी वा सङ्गठित संस्थाले जारी गरेको कुल डिबेञ्चरको दश प्रतिशतमा नबढ्ने गरी गर्नुपर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम कोषको रकम कुनै व्यापारिक वा नाफामूलक क्षेत्रमा लगानी गर्दा लगानी कोषमा रहेको रकमको बीस प्रतिशतमा नबढ्ने गरी गर्नु पर्नेछ ।

४३. **कोषको लेखा** : (१) कोषको लेखा प्रचलित कानून बमोजिम राखिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम राखिने कोषको लेखा विद्युतीय स्वरूपमा समेत राख्न सकिनेछ ।

४४. **कोषको लेखापरीक्षण** : कोषको हिसाब किताब र सेस्ताको लेखापरीक्षण महालेखा परीक्षक वा निजले तोकेको लेखापरीक्षकबाट हुनेछ ।

४५. **आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कायम गर्नु पर्ने** : (१) कोषले आफ्नो सङ्गठन संरचना, जनशक्ति व्यवस्थापन, आर्थिक पारदर्शिता तथा सूचना प्रणालीको समुचित प्रबन्ध गरी तोकिए बमोजिम आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कायम गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि कोषको आन्तरिक लेखापरीक्षण गर्न प्रचलित कानून बमोजिम संस्थापित संस्थाबाट चार्टर्ड एकाउन्टेन्टको सदस्यताप्राप्त लेखापरीक्षकहरूमध्येबाट लेखापरीक्षक नियुक्त गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम लेखापरीक्षक नियुक्त गर्दा एकै व्यक्तिलाई लगातार तीन पटकभन्दा बढी लेखापरीक्षकको रूपमा नियुक्त गर्न पाइने छैन ।

(४) यस दफा बमोजिम नियुक्त लेखापरीक्षकको पारिश्रमिक, सेवाका शर्त तथा अन्य सुविधा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४६. **बिमाङ्गीद्वारा मूल्याङ्कन गराउनु पर्ने** : (१) समितिले प्रत्येक तीन वर्षमा बिमाङ्गीद्वारा कोषको आर्थिक स्थिति, सम्पत्ति, दायित्व तथा वित्तीय स्थितिको सम्बन्धमा बिमाङ्गीय मूल्याङ्कन गराउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि समितिले सो अवधिभन्दा अगावै कोषको मूल्याङ्कन गर्न आवश्यक रहेको ठानेमा बिमाङ्गीद्वारा कोषको आर्थिक स्थिति, सम्पत्ति, दायित्व तथा वित्तीय स्थितिको सम्बन्धमा मूल्याङ्कन गराउन सक्नेछ ।

(३) बिमाङ्गीले कोषको मूल्याङ्कन गरेपछि कोषका सम्बन्धमा देहायका कुराहरू खुलाई कार्यकारी निर्देशकसमक्ष बिमाङ्गीय प्रतिवेदन दिनु पर्नेछ :-

- (क) मूल्याङ्कन गर्न अवलम्बन गरिएका आधार,
- (ख) मूल्याङ्कन गर्दा विशेष ध्यान दिइएको पक्ष तथा विषय,
- (ग) कोषको समग्र सम्पत्ति तथा दायित्व,
- (घ) कोषको वित्तीय अवस्था,
- (ङ) कोषमा उपलब्ध रकमको तरलता,
- (च) कोषको वित्तीय अवस्थालाई चुस्त दुरुस्त राख्न चालिनुपर्ने कदम,
- (छ) सामाजिक सुरक्षा प्रदान गर्ने सन्दर्भमा सुरक्षा योजनाको लागि गर्नुपर्ने योगदानको दर, सुविधाको रकम तथा अन्य सान्दर्भिक विषय, र
- (ज) तोकिए बमोजिमका अन्य विषयहरू ।

(४) बिमाङ्गीय मूल्याङ्कन प्रतिवेदन कार्यकारी निर्देशकले समिति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(५) बिमाङ्गीको नियुक्ति, योग्यता, निजको सेवा सुविधा तथा बिमाङ्गीय मूल्याङ्कन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४७. **लेखापरीक्षण तथा बिमाङ्गीय मूल्याङ्कन गराउने जिम्मेवारी** : (१) कोषको नियमित रूपमा लेखा परीक्षण तथा बिमाङ्गीय मूल्याङ्कन गराउने जिम्मेवारी कार्यकारी निर्देशकको हुनेछ ।

(२) कोषको लेखा परीक्षण तथा बिमाङ्गीय मूल्याङ्कन गर्ने गराउने कार्यमा सहयोग गर्नु सम्बन्धित सबैको कर्तव्य हुनेछ ।

४८. उपसमिति गठन गर्न सक्ने : (१) समितिले यस ऐन बमोजिम सम्पादन गर्नुपर्ने काम कारबाहीमा सहयोग पुऱ्याउन लगानी, सामाजिक सुरक्षा व्यवस्थापन, लेखा परीक्षण लगायतका विषयमा आवश्यकता अनुसार सम्बद्ध क्षेत्रका विज्ञसमेत रहेको उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठित उपसमितिको काम, कर्तव्य, अधिकार र कार्यावधि तथा त्यस्तो उपसमितिका सदस्यले पाउने सुविधा समितिले त्यस्तो उपसमिति गठन गर्दाका बखत तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ६

राष्ट्रिय निर्देशन समिति सम्बन्धी व्यवस्था

४९. राष्ट्रिय निर्देशन समिति : (१) सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी कार्यलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्नको लागि सम्बद्ध निकायहरुका बीच समन्वय गर्ने कार्यमा सघाउ पुऱ्याउन तथा समितिलाई मार्गनिर्देश गर्न कोषमा एक राष्ट्रिय निर्देशन समिति रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको राष्ट्रिय निर्देशन समितिमा देहायका अध्यक्ष र सदस्य रहनेछन् :-

(क)	मन्त्री, अर्थ	-अध्यक्ष
(ख)	मन्त्री, श्रम तथा रोजगार	-सदस्य
(ग)	मन्त्री, सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास	-सदस्य
(घ)	मन्त्री, कृषि विकास	-सदस्य
(ङ)	मन्त्री, उद्योग	-सदस्य
(च)	मन्त्री, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय	-सदस्य
(छ)	उपाध्यक्ष, राष्ट्रिय योजना आयोग	-सदस्य
(ज)	सचिव, राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	-सदस्य
(झ)	सचिव, अर्थ	-सदस्य
(ञ)	सचिव, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	-सदस्य
(ट)	सचिव, श्रम तथा रोजगार	-सदस्य सचिव

(३) राष्ट्रिय निर्देशन समितिको बैठक वर्षमा कम्तीमा एक पटक बस्नेछ र आवश्यकता अनुसार जतिसुकै पटक पनि बस्न सक्नेछ ।

(४) राष्ट्रिय निर्देशन समितिको बैठक सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

५०. राष्ट्रिय निर्देशन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : राष्ट्रिय निर्देशन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) सामाजिक सुरक्षाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि आवश्यक नीतिहरु तर्जुमा गरी नेपाल सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने,
- (ख) सामाजिक सुरक्षा प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न समितिलाई मार्गनिर्देश गर्ने,

- (ग) सामाजिक सुरक्षाको क्षेत्रमा नेपाल सरकारले लिएको नीति कार्यान्वयनको लागि सम्बद्ध निकायहरूका बीच समन्वय गर्ने,
- (घ) सामाजिक सुरक्षाका सम्बन्धमा आवश्यक नीतिगत निर्णय गर्ने,
- (ङ) सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी विषयमा नेपाल सरकारलाई आवश्यक सुझाव दिने,
- (च) तोकिए बमोजिम सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन अवस्थाको अनुगमन र मूल्यांकन स्वतन्त्र मूल्यांकनकर्ताबाट गराउने,
- (छ) समितिलाई समय समयमा आवश्यक निर्देशन दिने ।

परिच्छेद - ७

व्यक्तिको पहिचान, अभिलेख र परिचयपत्र

५१. सामाजिक सुरक्षा पाउने व्यक्तिको पहिचान : (१) यस ऐन बमोजिम सामाजिक सुरक्षा प्राप्त गर्न योग्य व्यक्तिको पहिचान गर्न कोषले सूचना प्रविधिमा आधारित प्रणालीको विकास गर्नेछ ।

(२) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत सामाजिक सुरक्षा अन्तर्गतको कुनै सुविधा प्राप्त गरिरहेको व्यक्तिलाई कोषले तोकिएको अवधिभित्र उपदफा (१) बमोजिमको सूचना प्रविधिमा आधारित प्रणालीमा आवद्ध गर्नेछ ।

५२. सामाजिक सुरक्षा पाउने नागरिकको अभिलेख र दर्ता : (१) सामाजिक सुरक्षा प्राप्त गर्ने नेपाली नागरिक समितिले तोके बमोजिमको अभिलेख प्रणालीमा आवद्ध हुनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि समितिले नेपालमा उपलब्ध सबै प्रकारका अभिलेख प्रणालीबाट सूचना र व्यक्तिगत विवरण प्राप्त गर्न सक्नेछ ।

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि “नेपालमा उपलब्ध सबै प्रकारका अभिलेख प्रणाली” भन्नाले स्थानीय निकायको व्यक्तिगत घटना दर्ता अभिलेख, निर्वाचन आयोगले तयार गरेको मतदाता नामावलीमा सङ्ग्रहित तस्वीर तथा अन्य जैविक सूचना सहितको विवरण, राष्ट्रिय परिचयपत्रका लागि तयार भएको विवरण, गरिव घरपरिवार परिचयपत्रका लागि तयार भएको विवरण, कर्मचारी सञ्चयकोष, नागरिक लगानी कोष, निजामती, शिक्षक, प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी तथा सैनिक किताबखाना, निजी विद्यालय, सार्वजनिक संस्थान र प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएका उद्योग, कम्पनी, संस्था, संघ, फर्म वा प्रतिष्ठानमा रहेको श्रमिक, कामदार तथा कर्मचारीको वैयक्तिक विवरणको अभिलेख सम्भन्नु पर्छ ।

(३) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कोषमा व्यक्तिको अभिलेख र दर्ता प्रक्रियाको लागि नेपालमा उपलब्ध सबै प्रकारका अभिलेख प्रणालीमा रहेको व्यक्तिगत विवरणको अभिलेखमा कोषको पहुँच रहनेछ ।

५३. सामाजिक सुरक्षा नम्बर निर्धारण : (१) समितिले सामाजिक सुरक्षामा आवद्ध हुने प्रत्येक नेपाली नागरिकका लागि तोकिएको अङ्कको सामाजिक सुरक्षा नम्बर निर्धारण गर्नेछ ।

(२) कोषमा सूचीकृत हुने नेपाली नागरिकलाई समितिले उपदफा (१) बमोजिमको सामाजिक सुरक्षा नम्बर सहितको परिचयपत्र निःशुल्क प्रदान गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको परिचयपत्रको ढाँचा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(४) यस ऐन बमोजिम नागरिकले प्राप्त गर्ने सामाजिक सुरक्षा उपदफा (२) बमोजिमको सामाजिक सुरक्षा नम्बर सहितको परिचयपत्रको आधारमा प्राप्त हुनेछ ।

(५) उपदफा (१) बमोजिमको सामाजिक सुरक्षा नम्बरको आधारमा कोषलाई आवश्यक पर्ने नागरिकको सामाजिक सुरक्षा, आय तथा रोजगारी लगायतका सूचनाहरूको अभिलेख राखिनेछ ।

परिच्छेद - ८

कार्यकारी निर्देशक तथा कर्मचारी सम्बन्धी व्यवस्था

५४. कार्यकारी निर्देशक : (१) कोषको प्रशासकीय प्रमुखको रूपमा कार्यसम्पादन गर्न एकजना कार्यकारी निर्देशक रहनेछ । कार्यकारी निर्देशक आफ्नो काम कारबाहीका सम्बन्धमा समितिप्रति उत्तरदायी हुनेछ ।

(२) समितिले कार्यकारी निर्देशकको नियुक्तिको सिफारिस गर्ने प्रयोजनको लागि समितिका तीन जना सदस्यहरू रहेको एक छनौट उपसमिति गठन गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम गठन भएको उपसमितिले अर्थशास्त्र, व्यवस्थापन, श्रम, वाणिज्यशास्त्र वा कानून विषयमा कम्तिमा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरेको र सरकारी वा गैरसरकारी सङ्घ संस्था वा प्रचलित कानून बमोजिम संस्थापना भएको कम्पनी वा संगठित संस्थाको अधिकृतस्तरको पदमा कम्तिमा पन्ध्र वर्षको कार्य अनुभव भएका व्यक्तिहरूमध्येबाट खुल्ला प्रतियोगिताद्वारा छनौट भएका उपलब्ध भएसम्म बढीमा तीनजना व्यक्ति छनौट गरी नियुक्तिको लागि समितिसमक्ष पेश गर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम छनौट भएका व्यक्तिहरूमध्येबाट समितिले योग्यता, अनुभव, नेतृत्व गर्न सक्ने क्षमता तथा निजले पेश गरेको कोष व्यवस्थापन तथा सञ्चालनको कार्ययोजनाको मूल्याङ्कन गरी सबै भन्दा उपयुक्त उम्मेदवारलाई कार्यकारी निर्देशकको पदमा नियुक्त गर्नेछ ।

(५) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कार्यकारी निर्देशकको नियुक्ति नभएसम्म नेपाल सरकारको राजपत्राङ्कित प्रथम श्रेणीको कुनै अधिकृतलाई मन्त्रालयले कार्यकारी निर्देशकको पदमा काम गर्ने गरी तोक्न वा खटाउन सक्नेछ ।

(६) उपदफा (४) बमोजिम नियुक्त कार्यकारी निर्देशकको कार्यकाल चार वर्षको हुनेछ र निजलाई अर्को एक कार्यकालको लागि पुनः नियुक्त गर्न सकिनेछ ।

(७) उपदफा (६) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि समितिले देहायको अवस्थामा कार्यकारी निर्देशकलाई पदमुक्त गर्न सक्नेछ :-

(क) यस ऐन बमोजिम सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू गर्न वा गराउन कार्य क्षमताको अभाव भएमा,

(ख) कोषको काम कारबाहीमा बेइमानी वा बदनियत गरेको देखिएमा,

- (ग) पद अनुसारको आचरण नगरेमा, वा
- (घ) कार्यसम्पादन सम्झौता बमोजिम काम गर्न नसकेमा वा निजको कार्य सम्पादनको स्तर सन्तोषजनक नभएमा ।

(द) उपदफा (७) बमोजिम कार्यकारी निर्देशकलाई पदमुक्त गर्नुअघि निजलाई सफाई पेश गर्ने मनासिब मौका दिनु पर्नेछ ।

(९) कार्यकारी निर्देशकको पारिश्रमिक, सुविधा तथा सेवाका शर्त सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

५५. कार्यकारी निर्देशकको काम, कर्तव्य र अधिकार : (१) यस ऐनमा अन्यत्र उल्लिखित काम, कर्तव्य र अधिकारको अतिरिक्त कार्यकारी निर्देशकको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) समितिको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने वा गराउने,
- (ख) कोषको दीर्घकालीन योजना, वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तयार गरी स्वीकृतिको लागि समितिसमक्ष पेश गर्ने,
- (ग) समितिबाट स्वीकृत दीर्घकालीन योजना र वार्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने वा गराउने,
- (घ) कोषबाट भए गरेका कामको प्रगति विवरण आवधिक रूपमा समितिमा प्रस्तुत गर्ने,
- (ङ) कोषको दैनिक आर्थिक तथा प्रशासन सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्ने तथा मातहतका कर्मचारीको रेखदेख, नियन्त्रण, निर्देशन र सुपरीवेक्षण गर्ने,
- (च) कोषको चल, अचल तथा जिन्सी सम्पत्तिको अभिलेख राख्ने, संरक्षण र मर्मत सम्भार गर्ने वा गराउने,
- (छ) समितिको निर्णय प्रमाणित गरी अभिलेख राख्ने,
- (ज) समितिले तोकेका अन्य कार्य गर्ने वा गराउने ।

(२) कार्यकारी निर्देशकले यस ऐन बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकारमध्ये केही अधिकार कोषको कुनै अधिकृत कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

५६. कार्यसम्पादनमा आधारित सम्झौता गर्नु पर्ने : (१) समितिले कार्यकारी निर्देशकको नियुक्ति गर्नु पूर्व निजसँग कार्यसम्पादनमा आधारित सम्झौता गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सम्झौता गर्दा कार्यकारी निर्देशकले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्य, सोको कार्ययोजना तथा अनुगमन र मूल्याङ्कनका सूचक सम्बन्धी व्यवस्था कार्यसम्पादन सम्झौतामा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

५७. विशेषज्ञ वा सल्लाहकार नियुक्त गर्न सक्ने : (१) कोषले यस ऐन बमोजिमको कार्य सम्पादन गर्न आवश्यक पर्ने विशेषज्ञ सेवा प्राप्त गर्ने प्रयोजनको लागि आवश्यकता अनुसार विशेषज्ञ तथा सल्लाहकार नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि कोषले विशेषज्ञको सूची तयार गरी नियमित रूपमा अद्यावधिक गर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम नियुक्त हुने विशेषज्ञ तथा सल्लाहकारको योग्यता, पारिश्रमिक, सेवाको शर्त, सुविधा तथा अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

५८. **कोषका कर्मचारी** : (१) कोषको कार्य सञ्चालनको निमित्त कोषमा आवश्यक संख्यामा कर्मचारीहरु रहनेछन् ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कर्मचारीको व्यवस्था नभएसम्मको लागि कोषलाई आवश्यक पर्ने कर्मचारी मन्त्रालयले उपलब्ध गराउनेछ ।

(३) कोषका कर्मचारीहरुको नियुक्ति, पारिश्रमिक, सेवाको शर्त, सुविधा तथा अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ९

कसूर र दण्ड सजाय सम्बन्धी व्यवस्था

५९. **कसूर गरेको मानिने** : (१) कसैले यस ऐन बमोजिम कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने रकम दफा १२ मा उल्लिखित अवधिभित्र जम्मा नगरी हिनामिना गरेमा वा गलत वा भुटा विवरण पेश गरी यस ऐन बमोजिमको सुविधा लिएमा वा पाउनु पर्ने सुविधा भन्दा बढी सुविधा लिएमा वा सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी कुनै पनि कार्यक्रममा अनियमितता गरेमा यस ऐन बमोजिम कसूर गरेको मानिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कसूर गरेमा विगो खुलेकोमा विगो बमोजिमको जरिवाना र विगो नखुलेकोमा एक लाख रुपैया सम्म जरिवाना वा छ महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको कसूरमा मतियार हुने वा त्यस्तो कसूर गर्न दुरुत्साहन गर्ने व्यक्तिलाई सोही कसूर गरे बापत मुख्य व्यक्तिलाई हुने सजायको आधा सजाय हुनेछ ।

६०. **कसूरको अनुसन्धान** : (१) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरीत कुनै कसूर भए गरेको वा हुन लागेको कुरा कसैको उजुरी परी वा अन्य कुनै तरिकाबाट प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा कोषलाई जानकारी हुन आएमा कार्यकारी निर्देशकले आफू मातहतको अधिकृतस्तरको कर्मचारीलाई अनुसन्धान अधिकृत तोक्यो सो सम्बन्धी कसूरको अनुसन्धान गराउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कसूरको अनुसन्धान गर्दा वा सबुत प्रमाण संकलन गर्दा कसूरमा संलग्न व्यक्तिलाई गिरफ्तार गर्ने, कसूरको सम्बन्धमा जुनसुकै स्थानको खानतलासी लिने, कसूरसँग सम्बन्धित कागजात वा अन्य चिजवस्तुहरु आफ्नो जिम्मामा लिने, बयान गराउने र मुचुल्का तयार गर्ने समेत प्रचलित कानून बमोजिम प्रहरीले पाए सरह सबै अधिकार अनुसन्धान अधिकृतलाई हुनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम अनुसन्धान गर्दा अनुसन्धान अधिकृतले अभियुक्तलाई बयान गराई तत्काल प्राप्त प्रमाणबाट कसूरदार देखिने पर्याप्त आधार भएमा कारण खोली तारेखमा राख्न, धरौट वा जमानत लिई छाड्न वा धरौट वा जमानत दिन नसकेमा मुद्दा हेर्ने अधिकारीको अनुमति लिई थुनामा राखी कारबाही गर्न वा एक पटकमा सात दिनमा नबढाई बढीमा तीस दिनसम्म मुद्दा हेर्ने अधिकारीको अनुमति लिई थुनामा राख्न सक्नेछ ।

(४) यस दफा बमोजिम अनुसन्धान गरी आफ्नो नामबाट मुद्दा दायर गर्दा अनुसन्धान अधिकृतले सरकारी वकीलको राय लिनु पर्नेछ ।

(५) यस दफा बमोजिमको अनुसन्धान कार्यमा अनुसन्धान अधिकृतलाई आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउनु प्रहरी लगायत सम्बन्धित सबैको कर्तव्य हुनेछ ।

६१. **पक्राउ गर्न सक्ने** : (१) कसैले यस ऐन बमोजिमको कसूर गरेको र निजलाई तत्काल पक्राउ नगरेमा निज भागी जाने सम्भावना छ भन्ने लागेमा प्रहरी कर्मचारीले त्यस्तो व्यक्तिलाई विना पूर्जा पक्राउ गरी कार्यकारी निर्देशकको जिम्मा लगाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रहरीले कुनै व्यक्तिलाई पक्राउ गरी ल्याएमा सो सम्बन्धमा अनुसन्धान गर्न कार्यकारी निर्देशकले दफा ६० बमोजिम तत्काल अनुसन्धान अधिकृत तोक्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम पक्राउ गरिएको व्यक्तिलाई अनुसन्धान अधिकृतले बाटोको म्याद बाहेक चौबीस घण्टाभित्र मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

६२. **नेपाल सरकार वादी हुने** : यस ऐन अन्तर्गतको मुद्दा नेपाल सरकार वादी हुनेछ ।

६३. **कोषको आदेश पालना नगरेमा जरिवाना हुने** : कोषले यस ऐन बमोजिम दिएको आदेश पालना नगर्ने व्यक्तिलाई पचास हजार रुपैयासम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

६४. **पुनरावेदन सम्बन्धी व्यवस्था** : कोषले दिएको आदेश वा निर्णयउपर चित्त नबुझ्ने व्यक्तिले त्यस्तो आदेश वा निर्णय भएको जानकारी पाएको मितिले पैंतीस दिनभित्र सम्बन्धित पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन दिन सक्नेछ ।

परिच्छेद - १० विविध

६५. **जगेडा कोष सम्बन्धी व्यवस्था** : (१) कोष अन्तर्गत एउटा छुट्टै जगेडा कोष रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको जगेडा कोषमा रहने रकम तथा सोको सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

६६. **अन्य कोष सम्बन्धी व्यवस्था** : (१) कोषले सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने प्रयोजनको लागि आवश्यकता अनुसार विभिन्न आन्तरिक कोषहरूको स्थापना गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा रहने रकम तथा सोको सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

६७. **कार्यक्रम सञ्चालन स्रोत सम्बन्धी व्यवस्था** : दफा ३, ४, ५, ७ र ९ मा उल्लिखित प्रावधानहरू कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने सम्पूर्ण रकम नेपाल सरकारले व्यहोर्नेछ ।

६८. **वार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने** : (१) कोषले सामाजिक सुरक्षामा भएको खर्च, लाभान्वित समूहको विवरणसहितको वार्षिक प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र मन्त्रालय समक्ष पेश गर्नु गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको वार्षिक प्रतिवेदनमा रहने विवरण तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम पेश भएको वार्षिक प्रतिवेदन मन्त्रालयले सार्वजनिक गर्नेछ ।

७०. **सुविधा दावी गर्न नपाउने** : सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी भएको श्रमिक वा स्वरोजगारमा रहेको व्यक्तिले प्रचलित कानून बमोजिम सञ्चालन हुने अन्य समान प्रकृतिको सामाजिक सुरक्षा वा सामाजिक संरक्षण सम्बन्धी सुविधाको दावी गर्न पाउने छैन ।

७१. **सरकारी बाँकी सरह असूल उपर गर्ने** : यस ऐन बमोजिम कोषले असूल गर्नु पर्ने रकम सरकारी बाँकी सरह असूल उपर गर्न सक्नेछ ।

७२. **सामाजिक सुरक्षा स्वेच्छिक हुने** : यस ऐन बमोजिम सामाजिक सुरक्षा अन्तर्गत प्राप्त हुने कुनै सुविधा कसैले लिन नचाहेमा वा प्राप्त सुविधा छोड्न चाहेमा स्वेच्छिकरूपमा त्यस्तो सुविधा नलिन वा छाड्न सक्नेछ ।

७३. **दावी नपरेको रकम कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने** : (१) प्रचलित कानून बमोजिम रोजगारदाताले श्रमिकलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने रकम वा अदालतको आदेश बमोजिम दिनु पर्ने कुनै रकम सम्बन्धित श्रमिक वा निजले इच्छाएको व्यक्ति वा निजको आश्रीत परिवारले पाँच वर्षसम्म पनि बुझिलिन नआएमा सम्बन्धित रोजगारदाता वा संस्था वा निकायले त्यस्तो रकम एकमहिनाभित्र कोषमा जम्मा गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त रकम कोषले बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतप्राप्त “क” वर्गको बैङ्क वा वित्तीय संस्थामा छुट्टै खाता खोली जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम जम्मा भएको रकमको प्रयोग तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

७४. **सहयोग लिन सक्ने** : (१) कोषले यस ऐन बमोजिम कार्यसम्पादन गर्दा आवश्यकता अनुसार रोजगारदाता वा श्रमिकसँग सम्बन्धित पेशागत तथा व्यवसायिक सङ्गठन, स्थानीय प्रशासन, सम्बद्ध निकाय तथा पदाधिकारीसँग आवश्यक सहयोग माग गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सहयोग माग भएमा आवश्यक सहयोग गर्नु सम्बन्धित निकाय तथा पदाधिकारीको कर्तव्य हुनेछ ।

७५. **वित्तीय विवरण सार्वजनिक गर्नुपर्ने** : (१) कार्यकारी निर्देशकले प्रत्येक छ महिनामा कोषको वित्तीय विवरण तयार गरी समिति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) समितिले प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले छ महिनाभित्र कोषको वार्षिक वित्तीय विवरण सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।

७६. **बीमा वा पुर्नबीमा गराउन सक्ने** : कोषले सञ्चालन गरेको कुनै सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमबापत कुनै दायित्व लिएको भए त्यस्तो दायित्वबापतको जोखिम वहन गर्न कोषले बीमा वा पुर्नबीमा गराउन सक्नेछ ।

७७. **नेपाल सरकारको दायित्व** : कुनै कारणले सामाजिक सुरक्षा योजनामा सहभागी कर्मचारी, पदाधिकारी, श्रमिक, स्वरोजगारमा रहेका व्यक्ति वा श्रमिकलाई सामाजिक सुरक्षा योजना बमोजिमको सुविधा उपलब्ध गराउन कोषमा भएको रकम अपर्याप्त भएमा सामाजिक सुरक्षा योजनालाई निरन्तरता दिने दायित्व नेपाल सरकारको हुनेछ ।

७८. **कोषको विघटन** : (१) समितिको सिफारिसमा नेपाल सरकारले कोषको विघटन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कोष बिघटन भएमा कोषको दायित्व तथा सम्पत्ति नेपाल सरकारमा सनेछ ।

७९. सामूहिक सौदाबाजीले प्रभाव नपर्ने : (१) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावलीमा उल्लेख भएको व्यवस्थालाई सामूहिक सौदाबाजी सम्बन्धी व्यवस्था वा सम्झौताले प्रभाव पार्ने छैन ।

८०. नेपाल सरकारले निर्देशन दिन सक्ने : (१) नेपाल सरकारले आवश्यकता अनुसार कोषलाई निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम दिएको निर्देशनको पालना गर्नु कोषको कर्तव्य हुनेछ ।

८१. नेपाल सरकारसँग सम्पर्क : नेपाल सरकारसँग सम्पर्क गर्दा कोषले मन्त्रालयमार्फत गर्नु पर्नेछ ।

८२. यसै ऐन बमोजिम हुने : यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा लेखिएको कुरामा सोही बमोजिम र अन्य विषयमा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम हुनेछ ।

८३. नियम बनाउन सक्ने : (१) यस ऐनको कार्यान्वयन गर्न नेपाल सरकारले आवश्यक नियमहरू बनाउन सक्नेछ ।

८४. विनियम, निर्देशिका तथा कार्यविधि बनाउन सक्ने : (१) कोषले आर्थिक तथा प्रशासनिक कार्य सञ्चालन गर्नको लागि आर्थिक तथा कर्मचारी प्रशासन सम्बन्धी विनियमहरू बनाउन सक्नेछ ।

(२) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली वा विनियमावलीको अधीनमा रही कोषले आवश्यकता अनुसार निर्देशिका तथा कार्यविधिहरू बनाउन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको विनियम वा उपदफा (२) बमोजिमको निर्देशिका वा कार्यविधिहरू मन्त्रालयबाट स्वीकृत भए पछि लागू हुनेछन् ।